

8. Žádám o zaslání učebnic češtiny. Je jich zapotřebí. Velvyslanectví naléhavě potřebuje šifrový materiál.

9. Prosím Bečko a Majera o zprávu o situaci v Londýně. (Němec.)

Fierlinger.

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 2085 (Mos. 283). Záznam dešifrovanej došlej depeše (d. 18. 9. 1944). Strojopisný priepis.

300

1944, 17. septembra. Banská Bystrica. — Referát, prednesený K. Šmidkem na zjednocovacom sjazde KSS a slovenskej sociálnej demokracie.

V poslednom mesiaci naše Slovensko prežíva dve udalosti historického významu: 1. 29. augusta povstal slovenský ľud so zbraňou v ruke proti svojim nemeckým i domácim zotročovateľom a 2. dnes sa spájajú dve socialistické strany v jednu. Udalosť posledná nie je v medzinárodnom i domácom merítke o nič menej významná ako naše povstanie, lebo dôsledky tohoto zjednotenia budú pre slovenský národ rovnako dôležité.

Roku 1914 pri vypuknutí prvej imperialistickej vojny zanikla a ideologicky skrachovala II. internacionála a v dôsledku toho bola roku 1919 utvorená Komunistická internacionála, čím sa rozdelilo socialistické hnutie na dva tábory: na tábor revolučný a na tábor reformistický. Kým sociálna demokracia sa pokúšala priblížiť k socializmu drobnými reformami v rámci liberalistických demokracií, komunistická strana usilovala podľa príkladu ruských súdruhov povaliť kapitalistický systém cestou bojovou, cestou revolučnou. Skoro celých 25 rokov trvalo rozdelenie socialistických a robotníckych síl v Európe i u nás. Po 25 rokov bolo robotnícke hnutie oslabované vzájomnými spormi, a tým i priblíženie sa k našim ideovým cieľom bolo oddialené.

Poučný vývoj

Vývoj týchto 25 rokov poučil však všetky socialistické skupiny, že liberalisticko-kapitalistický systém nie je už vôbec schopný riešiť najzákladnejšie otázky spoločenských organizácií, nie je schopný riešiť mierumilovné spolužitie národov, nevie svojimi metódami rozlúštiť problémy hospodárske a sociálne. Hospodárske krízy a politické prevraty, postupné likvidovanie politickej demokracie takmer vo všetkých európskych štátoch, nástup fašistického terorizmu, rozbíjanie robotníckych organizácií a strán, nahradenie práv človeka a občana, ktorými započal liberalizmus svoj nástup vo francúzskej revolúcii, koncentrákmi a vraždami — nemohlo vyústiť inam, ako do novej svetovej vojny, vojny najstrašnejšej v ľudskej histórii.

Pochopiteľne tento vývoj nemohol zostať bez ozveny v socialistickom a robotníckom hnutí. Ukázalo sa príliš jasne, že vládnuca trieda je ochotná ku kompromisom a reformám iba vtedy, keď sú jej pozície otrásené alebo reformy neškodné, že však používa celej moci štátneho a vojenského aparátu proti robotníckemu hnutiu a proti socializmu v tom momente, keď má k tomu dosť síl a dosť pochopcv.

Kapitalizmus a vládnuca trieda samy v posledných 25 rokoch liberalistickú demokraciu úplne zlikvidovali, zdiskreditovali a dokázali všetkým socialistickým

skupinám, že cesta pomalých reforiem nevedie k socializmu, nevedie k spolupráci všetkých vrstiev a všetkého obyvateľstva, ale k monopolistickej a teroristickej nadvláde vládnúcej buržoázie nad robotníctvom, malým roľníctvom a chudobným človekom vôbec.

Hoci sa po prvej svetovej vojne v početných a mocných štátoch dostali k vláde reformistické strany, nevznikol ani v jednom z týchto štátov socializmus, naopak, vo väčšine z nich skôr či neskôr zavládli revolveroví fašistickí pochopovia kapitalizmu. Jediný socialistický štát na svete, SSSR, vznikol, udržal sa a osvedčil a ten išiel cestou opačnou, cestou marxizmu-leninizmu. Cestou VKP(b). Socialistické hnutie nemohlo si nevziať poučenie z tejto historickej skutočnosti. Muselo vyvodiť z nej dôsledky. A jediným možným dôsledkom tejto skúsenosti je opustenie reformistického oportunitizmu. Od začiatku tejto druhej svetovej vojny pozorujeme, že v medzinárodnom merítku sociálnedemokratické masy volajú po bojovnom postoji voči bojovým metódam kapitalizmu. Tým nastáva návrat k starým marxistickým princípom a metódam, tým bol daný i základ pre zjednotenie socialistických strán, pre novú, vyššiu a dokonalejšiu jednotu robotníckeho a socialistického hnutia. Lenin už r. 1898 povedal: „Skôr než sa zjednotíme, musíme sa najprv rozhodne a presne názorove oddeliť, aby sme sa vôbec zjednotiť mohli.“

Toto som považoval za potrebné uviesť, aby bolo jasné, že naše zjednotenie nie je papierovým zlepením členstva dvoch strán, ale ideovou jednotou, ktorá bola utvorená politickým a hospodárskym vývojom posledných 25 rokov, ideovou jednotou marxisticko-leninskej teórie a praxe, ktorá vyvrchoľuje v organizačnú jednotu. Preto vedenie našej strany muselo tiež odmietnuť ponuku, ktorá v týchto dňoch bola nám podaná zemským vedením strany národnosocialistickej.¹ Zjednotenie s niekoľkými bývalými príslušníkmi tejto strany nielenže by neupevnilo jednotu socialistického hnutia, ale naopak by naštrbilo ideovú pevnosť a bojovú odhodlanosť robotníckeho hnutia.

Tento náš dnešný kongres, na ktorom sa komunistická a sociálnedemokratická strana majú zjednotiť podľa vôle svojho členstva a ich delegátov v jednu stranu, v Komunistickú stranu Slovenska, je prvým takýmto kongresom v Európe. Sme pevne presvedčení, že to nebude kongres posledný a že socialistické strany na marxistickom základe sa zjednotia v celej Európe a v celom svete. Ale i tak nám sa dostáva tej veľkej cti, že malý slovenský národ je a bude veľkým príkladom pre národy ostatné.

„Slobodné Slovensko“ z milosti Hitlera

Skôr, ako bude možné hovoriť o našom postoji k udalostiam dnešným a budúcim plánom, dovoľte, aby som sa stručne zmienil o udalostiach posledných 6 rokov. Po celých 6 rokov nebolo možné robotníckemu a socialistickému hnutiu u nás verejne vystúpiť a pred širším kruhom našich súdruhov udalosti hodnotiť. Boli sme zahnaní do práce podzemnej, ťažkej a na obete bohatej, na výsledky však veľmi plodnej. Rozpadnutie Československej republiky, Mníchov, Viedeň, 14. marec a všetko, čo s tým súviselo, boli medzníkmi na ceste nemeckej imperialistickej agresivity a štrukturálnej slabosti, ideovej rozpoltenosti a politickej hlúposti liberalistických demokracií. Chamberlainovčina, daladierovčina, beranovčina a ostatné diplomatické a politické podvody na vlastných a cudzích národoch vydávali stále nové územia a nové národy napospas nemeckej nadvláde a nemeckému teroru. Medzinárodná reakcia, pletúc hitlerovský bič proti socializmu, uplietla ho tak silne, že sama utrpela nejednu ranu od neho. Treba otvorene vyhlásiť, že reakčná časť českej a slovenskej buržoázie, českých agrárnikov a slovenských ľudákov, mala nemalý podiel na vzraste henleinovského hnutia, na vnútornom oslabení a rozložení Československa. Bude úlohou budúcnosti zistiť vinu tejto piatej kolóny, ktorá

¹ Vid' dokument čís. 574 z 20. 1. 1945.

516 sledujúc obmedzene svoje triedne a egoistické záujmy, pripravila národom ČSR mnohoročnú ťažkú porobu.

Slovenský pracujúci ľud, i keď mal mnoho výhrad proti národnostnému a hospodárskemu riešeniu pomerov v ČSR, ťažko sa lúčil s demokratickým politickým zriadením starej republiky a proti svojej vôli bol komandovaný do takzvaného „slobodného Slovenska“. Poznamenať sa žiada, že česká vládnúca kasta, ktorá po 20 rokov upierala slovenskému národu mnoho z jeho národných práv a nevedela demokratickým a pokrokovým silám na Slovensku umožniť zvládnutie reakčnej šovinistickej a klerikálnej skupiny, naraz a legálne, jednomyselným ústavným rozhodnutím odovzdala celú moc na Slovensku najreakčnejšej strane, v ktorej banda dobrodruhov už dávnejšie s obdivom sledovala fašistické smery v Európe. Tak prišlo z *milosti Hitlera a na nemeckých bodákoch k takzvanému slobodnému Slovenskému štátu. Tento slobodný štát hneď zbavil slobody a všetkých politických práv všetky pracujúce vrstvy, rozbil robotnícke a socialistické organizácie a politické práva vyárendoval hístke samozvaných uzurpátorov a dobrodruhov. Za nijakého režimu behom tisícročnej histórie nášho národa nebolo toľko Slovákov uväznených, prenasledovaných a týraných ako za 6 rokov takzvaného slobodného Slovenska. Vyše 10 000 Slovákov prešlo rukami policajtov ľudáckej slobody, nehovoriac ani o Židoch, Čechoch a ostatných národnostiach.*

Niekomu však prinieslo slobodu a výhody ľudácke Slovensko: slovenská buržoázia, využívajúc politickej diktatúry, na účet buržoázie iných národov a najmä na účet slovenského pracujúceho ľudu svoje majetkové pozície podstatne zveladila a vydávajúc svoje triedne záujmy za záujmy celého národa, diktovanou propagandou vytrubovala do sveta zprávy o „ideálnych pomeroch“ a hospodárskom blahobyte u nás. Malomeštiactvo, menovite inteligencia, ktoré tak ochotne sledujú práve víťaziacu triedu, uchytili sa tiež svojou existenciou na ľudáckej slobode a vyťažili z nej v podobe arizácií a pod., čo sa dalo. Čo však získal slovenský robotník za Slovenského štátu? Čo získal roľník? Boli vyvlastnené veľkostatky? Ohromné vojnové zisky fabrikantov boli delené medzi robotníctvo? Mala nejaký zisk pracujúca trieda zo skvelej vojrovej konjunktúry? Všetci ste mi svedkami, že *toľko nemorálnosti, korupcie a hospodárskeho gangsterstva, politického vydieračstva u nás nikdy ešte nebolo.* Slovenský štát bol vecou reakčnej slovenskej buržoázie a malomeštiactva, ktoré z neho ťažili hospodársky a podporovali ho, a to — odhliadnuc od čestných výnimiek — takmer bez rozdielu ich predošlej politickej orientácie. Slovenský štát nikdy nebol vecou slovenského robotníka a malého roľníka, ktorý od začiatku do konca stál proti nemu v opozícii, v aktívnom boji a nakoniec proti nemu so zbraňou v ruke povstal. K aktívnemu ilegálnemu boju pracujúcich vrstiev postupne sa pridávali jednotlivci a skupiny malomeštiactva, a to ponajviac vtedy, keď medzinárodná situácia jasne ukazovala na krach hitlerovského Nemecka a tým i jeho všetkých prisluhovačov.

O politickej vyspelosti ľudáckych štátnikov nik nemôže vydať biednejšie svedectvo ako Dr. F. Ďurčanský, jeden z ich ministrov a iniciátor fašistického teroru na Slovensku, keď vo svojej knihe „Pohľad na slovenskú politickú minulosť“ hovorí: „Vodcovia slovenskí neboli na tej úrovni, na ktorej mali byť, ak úspešne mali plniť úlohy im zverené . . .“, a na inom mieste: „Hlavným nedostatkom slovenským bolo, že mnohé zo slovenských vedúcich osobností postrádali úmernej politickej vyspelosti.“ Inde zas hovorí: „Na úlohy, ktoré mali riešiť, nestačili . . .“ Napriek tomu však nehanbili sa vydávať svoj miniatúrny odliatok Hitlerovho a Himmlerovho Nemecka za „konečne nadobudnutú slobodu po tisíc a dvadsiatik rokoch poroby“, a hádam za ôsmy div sveta.

Tak ako Hitler, chcú urobiť Nemecko veľkým, narobil z kultúrneho národa malých feldvéblov, tak Tiso pechoriac sa so štátnou samostatnosťou, narobil zo svojich prívržencov opovrhovaných arizátorov, korupčníkov, denunciantov a politických hochštaplerov.

Pracujúci slovenský človek, ktorý z Tisovho štátu nič nemal, a nikdy za ním nestál, čakal na svoju príležitosť, aby s týmto štátom a s týmto režimom raz navždy skoncoval. Preto za najťažších podmienok boli budované ilegálne organizácie pracujúceho ľudu. Hoci bolo deväť desiatín všetkých politických väzňov za Tisovho režimu z našich radov, bola vybudovaná mocná a mohutná ilegálna Komunistická strana ako zbraň proti fašistickému teroru. Dnes stojí naša strana verejne, silnejšia ako kedykoľvek predtým, s čistým štítom, s otvoreným čelom voči bratislavskému i berlínskeму tyranovi.

Máloktorý režim tak skoro a tak biedne skrachoval ako ľudácky režim na Slovensku. Sám seba zdiskreditoval pred vlastnými prívržencami, sám väčšinu svojich ľudí odparentoval, sám svoju takzvanú samostatnosť zlikvidoval privolaním nemeckých vojsk proti vlastnému národu.

Za krátky čas zostane z celého ľudáckeho režimu iba chmúrna spomienka a poučenie pre pracujúceho človeka: rozbiť všetky reakčné a fašistické pokusy už v zárodku!

Národne-oslobodzovacia vojna

Zásahom Sovietskeho sväzu do tejto vojny nastal úplný obrat v charaktere tejto vojny. Z vojny medziimperialistickej stala sa vojna národne-oslobodzovacia, vojna spravodlivá pre desiatky národov porobených, gnivených a ubíjaných, proti beštiálnemu fašistickému nemeckému imperializmu a jeho quislingovským pomáhačom. Po boku SSSR, Anglicka a USA zoskupili sa všetky svetové demokracie, odstaviac všetkých domácich kolaborantov a zbabelcov, a na druhej strane politickí teroristi sadli si na jednu os, či do jedného trojuholníka.

A tak vojenský zápas, rozpútaný hladovým germánskym imperializmom, dostal svoj historický a vážny charakter ideového boja, boja za slobodu, za práva národov i človeka, za možnosť slobodne dýchať a voľne žiť a po svojom si vlastné osudy upravovať. Sovietsky sväz bol jedinou mocnosťou, ktorá vôbec mohla nemecký imperializmus otriasť, a za ťažké obete sovietskych národov, ktorými bude vykúpená sloboda celého sveta, nikdy nebudeme môcť byť dosť vďační našim sovietskym bratom.

Pochopiteľne sovietske víťazstvá neostanú a nemôžu ostať bez vplyvu na vývoj vecí v Európe a najmä v stredoeurópskom a balkánskom priestore. Tak ako nemeckou agresivitou boli vždy ohrozené a ničené v prvom rade slovanské národy, práve preto iba pevným zväzkom a bezpodmienečnou spoluprácou všetkých slovanských národov môže byť prušiacky besný pes udržaný na reťazi. Zmluva sovietsko-československá, spolupráca medzi SSSR a demokratickým Poľskom, ako aj medzi týmto Poľskom a ČSR, nové riešenia v Bulharsku a Juhoslávii jasne naznačujú pevné obrisy budúceho bloku slovanských štátov a národov. Slovenský národ dávno a s celým srdcom sa pridá na stranu nášho veľkého a slávneho ruského brata, tým viac, že niet národa, u ktorého by slovanské tradície, slovanské cítenie a láska k ruskému národu mali tak dávne a hlboké korene ako u nás. Hlásime sa preto s nadšením k spolupráci v bloku slovanských národov a sme hrdí, že našim ozbrojeným povstaním aj my sme prispeli k oslobodeniu vlastného i ostatných národov.

Vývoj vojnových udalostí prináša však i štrukturálne zmeny samého hospodárskeho systému. Všetky princípy liberalistického kapitalizmu za vojny nahradené boli viac-menej princípmi monopolistického kapitalizmu, ktorý už nerešpektuje súkromné vlastníctvo, súkromnú podnikateľskú zmluvu a často ani súkromný zisk. Podľa obecného názoru liberalistická demokracia, ktorá podľa anglického profesora Carra bola „demokraciou vlastníkov“, je mŕtva.

Zo všetkých strán sa volá po štátnej kontrole hospodárstva, po jednotnom plánovaní výroby a distribúcie, po kolektivistických zásadoch do vlastníctva, po demokratizácii hospodárstva a uspokojení sociálnych potrieb širokých vrstiev. Dr. Be-

neš, ktorý iste nie je nijakým sociálnym revolucionárom, volá vo svojej knihe „Demokracie dnes a zíttra“ po zoštátnení všetkých súkromných bánk, po vyvlastnení veľkostatkov, kolektivizovaní fabrík, baní a po najširšej ľudovej demokracii. Pravdu má spomenutý anglický profesor, keď hovorí, že politické, hospodárske a sociálne problémy povojnovej doby neslobodno stabilizovať, ale revolucionizovať. Podľa neho problém kolektivismu a individualizmu tkvie v tom, či hospodárske podniky majú byť zodpovedné inštitúcii, ktorá podlieha vláde, alebo inštitúcii (napr. účastinárska spoločnosť), ktorá nepodlieha nikomu.

Niet sporu o tom, že vyššie spomenutý vývoj, *veľký vplyv osvedčeného sovietskeho vzoru*, ale najmä iniciatíva širokých ľudových vrstiev vynútila si v tomto smere ďalekosiahle zmeny celej doterajšej hospodárskej štruktúry v zmysle socializačnom. Úloha jednotnej socialistickej strany na Slovensku je týmto medzinárodným vývojom síce uľahčená, ale tým zodpovednejšia.

Slovenské národné povstanie

V danej chvíli má naša strana cieľ oveľa konkrétnejší a naliehavejší. Keď sme v podzemí jednou rukou pripravovali jednotu socialistických strán, druhou rukou sme pripravovali jednotu celého národa, všetkých vrstiev a všetkých demokratických smerov, lebo zdravý rozum a holá nutnosť káže, aby sa proti spoločnému fašistickému nepriateľovi spoločne postupovalo a bojovalo. Môžeme s hrdosťou vyhlásiť, že Komunistická strana Slovenska na vytvorení národného frontu proti fašizmu má veľkú a prvoradú zásluhu. K Slovenskej národnej rade a k jej činnosti, či už v podzemí alebo pri povstaní a po ňom, hrdo sa hlásime ako k dielu, na ktorom sme spolupracovali, a to mierou nemalou.

Slovenské národné povstanie z týchto dní, jeho masový a ľudový charakter, jeho národné a štátne ciele, ako aj ľudovodemokratické formy a zameranie, sú najkrajšou kapitolou v doterajších slovenských dejinách. Ukazuje to, aký nepatrný ohlas mala v širokých masách tisoovská propaganda, ako náš národ nezlomený a priamy čakal na svoju príležitosť. Vo veľkých revolučných obdobiach minulosti zúčastnil sa náš národ iba malým počtom jednotlivcov, a to len ako prílepok iného národa a často na nepravej strane. Teraz po prvý raz slovenský ľud ako celok povstal z vlastnej iniciatívy, s vlastnými silami a organizáciou, za svojimi vlastnými cieľmi a na strane demokratických a slobodmilovných národov. Tým sa náš národ zaradil definitívne medzi národy vyspelé, vlastnej sily a cti vedomé a o vlastný osud bojujúce.

Pochopiteľne, že táto skutočnosť bude mať nesmierny vplyv na budúce usporiadanie vecí národných a štátnych. Nezmyselné teórie a diskusie o tom, či sme samostatným národom alebo nie, sú navždy odstránené prostým faktom a udalosťami týchto dní. Kto by ešte raz chcel podobné diskusie začínať, proste sa zosmiešni a u nás navždy znemožní.

Národ, ktorý o svoju slobodu bojuje a obeť prináša, vie si svoju slobodu aj brániť. Slobodný národ má svoje právo rozhodnúť o svojom budúcom živote, o tom, v akom štátnom útvare chce žiť, v akom pomere k iným národom chce byť a aké formy spoločenského zriadenia za svojim ideálom primerane považuje. Tieto práva má národ malý rovnako s národom stredným či veľkým. Lenin, hovoriac o tom probléme, napísal: „Je nutné vyhradiť všetkým národom právo, aby mohli slobodným hlasovaním rozriešiť otázku, či si prajú byť nezávislými štátmi, alebo súčasťou niektorého štátu.“

Najprednejšou úlohou strany je slovenské národné povstanie v jeho ľudovosti a eláne udržať, národný front spolupráce všetkých demokratických síl prehĺbiť, obranu nášho územia a jeho branné sily všemožne posilniť a sústrediť sa celkom na vyhnanie a zničenie germánskeho okupanta a jeho domáceho zradcovského nohsleda. Pred touto úlohou všetky ostatné ustupujú do pozadia a všetky naše sily musia byť preto sústredené na skoré a úplné víťazstvo našej a spojeneckej veci.

Skvelá pomoc Červenej armády, či už na našom oslobodenom území alebo na východnom Slovensku, sú absolútnou garanciou nášho bezpečného víťazstva.

519

Pracujúci človek, roľník a robotník, inteligent, či už v rovnošate vojaka alebo partizána alebo v civile, dokázal sa zase najlepším a najspoločlivejším bojovníkom za slobodu. Miestne a okresné národné výbory ukázali v týchto kritických chvíľach takú iniciatívu, pohotovosť, činnosť a obetavosť, zvládli tak veľké úlohy, že najširšej demokratizácii všetkých našich národných i štátnych zariadení nič nestojí v ceste a nič v ceste stáť nesmie. Ľud sám prevzal riadenie vecí do svojich rúk, a to je tiež garancia, že jeho boj nemôže byť stratený a sklamaný. Naši súdruhovia stoja na prvých miestach tohto historického zápasu, a naša strana, ktorá sa opiera o výber a výkvet robotníctva, roľníctva a inteligencie, je a musí byť na čelnom mieste pri organizovaní a vedení národne-oslobodzovacieho boja naša spolupráca s demokratickými občianskymi skupinami je lojálna a čestná a takú si ju aj želáme mať v budúcnosti, lebo v spoločnom boji a obetiach vyrastajú predpoklady lepšieho zajtrajška nášho národa.

Za ľudský a radostný život

Pokiaľ ide o naše perspektívy po rozdrvení a vyhnaní fašistického nepriateľa, treba na tomto kongrese uviesť aspoň hlavný rámec. Komunistická strana Slovenska je organizáciou pracujúceho ľudu, ktorá je ideove vedená marxisticko-leninským učením. Marxisticko-leninská teória je veda o vývoji spoločnosti, veda o robotníckom hnutí, veda o budovaní socialistickej a komunistickej spoločnosti. Pravda, ako to napísali Marx a Engels, „naše učenie nie je dogma, ale rukoväť konania“. Lenin hovorí: „Marxista je povinný počítať so skutočným životom, s presnými faktami, a nie stále sa držať teórie včerajšieho dňa...“ Preto naša strana v týchto časoch, keď spád udalostí je tak dramatický, musí presne a denne oceňovať udalosti, a oceňovať ich z hľadiska záujmov pracujúcich vrstiev. Po krachu hitlerovského Nemecka nenastanú iba prevraty štátne, ale i podstatné zmeny spoločenské. Povedal som, že kapitalistický systém dostal sa priebehom tejto vojny do štádia kapitalistického monopolizmu. A o tom Lenin pred 25 rokmi napísal: „Socializmus nie je nič iného, iba ďalší krok dopredu od štátne-kapitalistického monopolu. Alebo inak: socializmus je štátne kapitalistický monopol, ktorý je obrátený v prospech všetkého ľudu.“ Na inom mieste hovorí: „Dialektika dejín je taká, že vojna urýchľiac neobyčajne premenu monopolistického kapitalizmu v štátno-monopolistický kapitalizmus, priblížila tým ľudstvo neobyčajne k socializmu.“

Vojna sa bude pomaly končiť a tým i nádeje pracujúceho ľudu na socialistické usporiadanie spoločnosti sa približujú. K našej revolučnej teórii pridať treba i revolučnú prax našej strany.

Naša strana bude v budúcnosti verným predbojovníkom socialistických požiadaviek a plánov robotníctva. Chceme na ľudský a radostný základ postaviť vzťahy ľudí, chceme odstrániť vykorisťovanie človeka človekom, chceme oslobodiť pracujúceho človeka nielen od gangsterského fašistického teroru, ale i od otrockej závislosti na materiálnych dnešných vzťahoch. Stalin napísal: „Výroba, spôsob výroby zahŕňa jednak výrobné sily spoločnosti, jednak výrobné vzťahy ľudí.“ „Stav výrobných vzťahov ľudí záleží na tom, vo vlastnictve koho sú výrobné prostriedky.“ Zospoločenštie, socializovanie výrobných prostriedkov, fabrik, bánk a veľkých podnikov je predpokladom demokracie hospodárskej a dokonalejšej slobody človeka.

Robotník musí byť v revolučnom zväzku s roľníkom. Kým 70 % nášho chudobného roľníctva nemá pôdy, na ktorej by mohol žiť aspoň ako poľnohospodársky nádenník, 3 % statkárov držia vyše 60 % všetkej pôdy u nás. Pôdu musí dostať ten, kto na nej pracuje. Pôdu musí dostať malý roľník. Slovenský národ, to jest v zdrcujúcej väčšine robotník a malý roľník. Preto záujmy slovenského národa, to sú v prvom rade záujmy robotníka a chudobného roľníka. Nepodceňujem spoloč-

520 čenskú potrebnosť a prínos ostatných vrstiev národa, zdôrazňujem iba hlavný jeho základ. Náš veľký učiteľ Lenin o tom napísal: „Iba revolúcia, ktorá plne víťazí, môže dať roľníkovi všetko na poli pozemkovej reformy, všetko to, po čom túži, o čom sníva, čoho naozaj nevyhnutne potrebuje.“ A náš malý roľník toho veru veľa potrebuje. Niet biednejšej kategórie v našom národe, ako sú naši malí roľníci.

Inteligencia a každý kultúrny človek môže nájsť plné rozvitie svojich duševných síl iba v takom systéme, ktorý kultúrne hodnoty dáva a dávať môže každému príslušníkovi národa, kde veda a kultúra, kniha a časopis nie sú obmedzené iba na nepatrnú hrstku lepšie situovanej kasty. Socializácia kultúry, t. j. jej masové rozšírenie, môže ísť iba ruka v ruke so socializáciou výrobných prostriedkov, s úpravou základných otázok robotníka a roľníka.

A tak revolučný zväzok robotníka, roľníka a pracujúcej inteligencie sú historickou nevyhnutnosťou, historickým poslaním a jedinou garanciou skutočne krajšieho a šťastnejšieho života v budúcnosti.

Všetky tieto úlohy stoja pred našou stranou v blízkej i ďalšej budúcnosti. Ochrana národných práv nášho národa, ochrana práv pracujúceho človeka, vybudovanie nových pomerov v národe i štáte, to je úloha veľká a zodpovedná. Splniť ju môže iba strana ideovo pevná, organizačne disciplinovaná, masove mohutná, iba taká strana, ktorá má plnú dôveru pracujúceho ľudu.

Chceme sústrediť všetkých Slovákov do jedného štátu a pevne veríme, že všetky územia, ktoré sme museli pod fašistickým nátlakom odstúpiť hladovým imperialistom v susedstve, veľmi skoro a natrvalo sa vrátia k našej materskej zemi. Želáme si, aby sme mohli s bratským národom českým a s Podkarpatskými Ukrajincami vytvoriť spoločný ľudovodemokratický, kultúrny a vyspelý štát, štát troch slovanských národov, ktorý by v pevnej dohode a spolupráci s ostatnými slovanskými národmi a štátmi, no najmä s veľkým bratom ruským a ostatnými národmi SSSR, bol v slovanskom spoločenstve, ktorého 250-miliónový blok obyvateľstva príbuznej reči a pôvodu, by bol vzorom pokrokového, mierumilovného a šťastného života pre všetky národy a pre všetky generácie.

Chceme aj naďalej spolupracovať čestne a lojálne so všetkými demokratickými skupinami, s ktorými sme spolupracovali v ilegality, s ktorými spolupracujeme dnes a s ktorými chceme spolupracovať i na novej výstavbe Slovenska a Československa. Konštatujeme, že táto národná jednota sa osvedčila, že sústredením všetkých síl na Slovensku bolo umožnené národné povstanie a že súdržnosti všetkých čestných a demokratických Slovákov je dnes treba viac ako kedykoľvek predtým. Nikdy sme nestavali stranícke ciele pred ciele národné, naopak, všetky sily našich organizácií dávali sme a dávame k dispozícii pre národne-oslobodzovací boj. Naša strana zúčastní sa na každej aktívnej a pozitívnej práci, ktorá je na prospech národne-oslobodzovacieho boja, na prospech slovenského národa. I v budúcnosti hodláme držať sa tejto línie.

Najprvšiu a najdôležitejšiu úlohu dneška je víťazne skončiť národnooslobodzovací zápas, vyhnať a zničiť nemeckých okupantov, zlikvidovať zradcov, a tak pripraviť predpoklady slobodného života slovenského národa v novej, ľudovodemokratickej, sociálne spravodlivej Československej republike.

Nech je preto tento historický zjednocovací sjazd signálom k sústredeniu všetkých našich síl, k zmobilizovaniu celého pracujúceho ľudu, k vypätiu maximálnej energie na zničenie fašistického vraha. Nech je medzníkom v našom boji za slobodu a za krajší zajtrajšok.

Nech žije národne-oslobodzovací boj slovenského národa!

Sláva Sovietskemu sväzu a hrdinskej Červenej armáde!

Nech žije nové, ľudovodemokratické Československo!

Nech žije Komunistická strana Slovenska!